

Stichting Ter Navolging Tiel

Correspondentie via
info@schaafadvies.nl / 06 53848185

NIEUWSBRIEF mei 2018

Actueel

- In het verlengde van het op 3 februari 2018 winnen van **De GOUDEN TEREBINTH** werd op maandag 30 april 2018 het daarbij behorende schildje aan het hek van Ter Navolging bevestigd. Daarvoor was een bestuurlijke delegatie van de stichting Terebinth naar Tiel gekomen. Aansluitend werd Ter Navolging bezichtigd en werd een bezoek gebracht aan de Joodse Begraafplaats.

Op de foto de overhandiging van het schildje door de voorzitter van de stichting Terebinth Bert Lever (2e van links) aan de voorzitter van de stichting Ter Navolging Tiel, Christa Tydeman (2e van rechts).

Verder op de foto van links naar rechts Korrie Korevaart (Terebinth), Pierre van der Schaaf (Ter Navolging), Edward Timmerman (Terebinth), Gerard Buijs en Angèle Roeffen (beiden Ter Navolging).

De Gouden Terebinth wordt iedere twee jaar uitgereikt aan een organisatie of persoon die zich in de voorafgaande periode van twee jaar op bijzondere wijze heeft ingezet voor het behoud van het funerair erfgoed.

-0-0-0-0-0-0-0-0-

Week van de begraafplaats: 'OPEN HUIS'

Zondag 27 mei	Ter Navolging	12.00 – 17.00 uur
Zondag 3 juni	Joodse Begraafplaats	14.30 – 17.00 uur

Op beide locaties zijn **exposities** ingericht:

- **Ter Navolging**
 - *'Tussen Kunst en Kist': 'Kunst op Ter Navolging' met werk van*
 - **Jos Bregman** met hout van Ter Navolging (te koop!)
 - **Michiel van Luijn** hergebruikte grafmonumenten
 - **Rob Maingay** sculpturen
 - *'Een gezicht gegeven aan ...'* (on)bekende Tielenaren
 - Foto's van het door de familie Tydeman bewoonde Ambtmanshuis
 - Een beeld van het herstelproces van grafmonumenten
- **Joodse begraafplaats**
 - De tijdlijn 'Joden in Tiel van 1459 – 2018'
 - *'Een gezicht gegeven aan ...'* (on)bekende Joodse Tielenaren
 - *'De personen achter de Stolpersteine'* in Tiel
 - De Joden in Tiel in 1940 – 1945
 - De gevolgen van de oorlog voor de Joodse gemeenschap in Tiel

Rondleidingen op zondag 27 mei & zondag 3 juni 2018:

- **Ter Navolging** **13.00 uur**
- **Joodse Begraafplaats** **15.30 uur.**

-0-0-0-0-0-0-

Recente ontwikkelingen

Ter Navolging

De afgelopen maanden is stug doorgewerkt aan het verdere herstel van grafmonumenten. Een aantal verzakte zerken is op NL DOET met inzet van Michiel van Luijn van 'Van Luijn Natuursteen' en Joost van Luijn van 'De Steen' en verschillende van onze vrijwilligers gelift en vervolgens stabiel herplaatst. De prullenbak is verplaatst naar een plek naast het baarhuisje (om het daarin storten van huisafval te voorkomen). Verder werd het baarhuisje heringericht, werd Hedera in het hek gevlochten en werd er schoongemaakt. Sindsdien werden verschillende vervallen grafplateaus hersteld en zijn alle paaltjes rond graven weer voorzien van haken of ogen en vervolgens met passende kettingen. Daarnaast werden tal van teksten op grafmonumenten 'gezwart' en werd het groen aangepakt. De volgende fase is het repareren van zwaar beschadigde paaltjes.

Voor de komende tijd staat het grote herstel van de uit ca. 1866 daterende grafkelder CC1 van één van de takken van de familie van Lidth de Jeude op het programma. Deze familie besloot in 1866 een tweetal uit de 16e eeuw daterende grafzerken vanuit de Maartenskerk over te laten brengen naar Ter Navolging. Inmiddels zijn deze zerken in brokken uiteen gevallen en vertoont ook de kelder zelf zwakke plekken. Eerste intern onderzoek heeft uitgemaakt dat een forse aanpak noodzakelijk is.

De financiering van dit herstel is alleen mogelijk dankzij donaties en de 'Ter

Navolging toeslag' op de reguliere gemeentelijke tarieven die aan het herstel van monumenten moet worden besteed.

Als dit herstelwerk is voltooid, waarschijnlijk in de loop van 2019, resteert als laatste grote monument de tombe van Hoogendijk van Domselaar. De verantwoordelijkheid voor dat herstel berust niet bij de stichting aangezien van dat graf een rechthebbende bekend is.

UW BIJDRAGE IS EN BLIJFT ZEER WELKOM

Stichting Ter Navolging Tiel

NL15 ABNA05057635434

(De stichting heeft de Culturele ANBI status)

Joodse begraafplaats.

Na een herstelperiode van ruim anderhalf jaar is het herstel van de Joodse begraafplaats vrijwel afgerond. Het Metaheirhuisje is zowel aan de buiten- als de binnenkant aangepakt, net als het metsel-, voeg- en stucwerk van de eveneens van rond 1876 daterende muur om de begraafplaats.

Na enig onderzoek konden de oorspronkelijke, van voor 1990 daterende, kleuren worden teruggebracht aan zowel buiten- als binnenkant, werd het dak waterdicht gemaakt, is van de zolder meer dan een kuub puin verwijderd, werden verschillende historische objecten waar nodig hersteld en werden ontdekkingen gedaan zoals de namen van de beide zadelmakers die in 1853 het spreekgestoelte hebben vervaardigd!

In het Metaheirhuisje is een semipermanente, steeds verder aan te vullen, tentoonstelling ingericht. Daarin wordt aandacht besteed aan 'de Joden in Tiel (vanaf 1459) tot heden', het Joodse leven in Tiel, (eertijds) bekende Joodse Tielse families en personen alsmede de in de oorlog vermoorde Tielse Joden (aan de hand van de 'Stolpersteine'). Daarnaast worden in enkele vitrines bijzondere objecten getoond.

Het geheel werd onder andere mogelijk gemaakt door de gemeente Tiel (herstel Metaheirhuisje en de muur), de burens (stroom), de professionals van 'Aanpak' (uitvoering herstel Metaheirhuisje en muur alsmede het beschikbaar stellen van expositiemateriaal), Michiel van Luijn van 'Van Luijn Natuursteen' (herstel fonteintje), professionals en vrijwilligers, in het bijzonder Hans en Peter, van het Joods Historisch Museum / Kenniscentrum (het beschikbaar stellen informatie), Alexandra en Lisette van 'ons' Tielse Flipje- en Streekmuseum, Hannah (zorgde voor de vertaling van Hebreeuwse teksten), Gerard (verantwoordelijk voor het herstel en schilderen van interieur en objecten), Pierre (voor het inrichten van de expositie) en tal van andere vrijwilligers (waaronder Angèle, Eveline, Jeannette en Jan) zonder wier inzet het huidige resultaat nooit zou zijn bereikt.

-0-0-0-0

Jubileumweek 1e week van september 2018

De eerste week van september staat op beide begraafplaatsen in het teken van het 4e Lustrum van de Stichting

- **Donderdag 6 september** **13.30 uur** **Raadszaal Tiel** ***)**
 - Symposium over
**'Van Bramenparadijs tot Historische Begraafplaats'
Wat samenwerking tussen vrijwilligers en professionals tot stand kan brengen betreffende het behoud van het funerair erfgoed'.**
Deze samenwerking leidde onlangs tot het door de stichting winnen van De Gouden Terebinth 2018.
Dit actuele onderwerp wordt vanuit verschillende invalshoeken belicht door ervaringsdeskundigen, gevolgd door een bezoek aan en rondleidingen op Ter Navolging en de Joodse Begraafplaats in Tiel.
*) *Meer informatie en aanmeldingen: info@schaafadvies.nl*

- **Zondag 9 september** **Open Monumentendag**
 - Optreden Schola Cantorum Tiel o.l.v. Frits Hendrich
 - Officiële presentatie geheel herstelde Metaheirhuisje en muur
 - Expositie met werk dat werd ingeleverd in het kader van de i.s.m. ZINDER georganiseerde Teken-, schilder- en fotowedstrijd ****)**
 - Rondleidingen op Ter Navolging en de Joodse Begraafplaats
 - Exposities

****)** *Meer informatie info@schaafadvies.nl en info@cultuurbedrijftiel.nl*

NIEUWS

Het groen op Ter Navolging

In goed overleg met de gemeente Tiel is het maaibeeld op Ter Navolging aangepast. Er wordt, uitgezonderd de plekken waar bloembollen tot bloei zijn gekomen, eerder gemaaid dan medio juni. Dat betekent niet alleen een sterk verbeterde aanblik van vooral het strooiveld maar ook een vermindering van de overlast door het zaad van (vooral) paardenbloemen en grassen voor onze burens. Op de plekken waar bolletjes staan wordt later gemaaid om de bolletjes weer gelegenheid te geven kracht op te doen voor het volgende jaar. Tijdens de winterstorm van 18 januari jl. zijn twee grote Taxussen en een even imposante Conifeer omgewaaid. Daardoor is de aanblik van Ter Navolging voorgoed veranderd. In goed overleg met de gemeente is besloten de Taxussen de komende 5 jaar een kans te geven op herstel (de stomp van de één ervan loopt al weer uit en de ander is een toevluchtsoord voor veel insecten) terwijl op de plaats van de geveld Conifeer een nieuwe zal worden geplant.

Archiefonderzoek begraafregisters door Ans

Enkele maanden geleden kwam het bij het RAR (Regionaal Archief Rivierenland) beheerde Begraafregister van Ter Navolging 'online'. Vrijwilliger Ans typt momenteel, als een soort monnikenwerk, alle vele honderden pagina's tellende registers uit om van daaruit het bestaande grafregister aan te vullen en, nog al eens, te corrigeren. Werd eerste gedacht dat in een graf alleen mijnheer X lag, later bleek dat ook tal van andere personen daarin begraven liggen.

Archiefonderzoek Joodse Begraafplaats

Archiefonderzoek in het Joodse Historisch Museum heeft veel interessante informatie opgeleverd over bijvoorbeeld de familie De Winter. Zo werden bijvoorbeeld schoolrapporten gevonden van Robert en Loekie de Winter: eerst van beiden op de 'School van Wage' en daarna die van Robert op het Joodsch Lyceum in Den Bosch en van Loekie in het Joodsche Klasje met als 'juf' apothekersassistente Dolly Blok. De laatste kolommen van het schooljaar 1942 – 1943 zijn niet ingevuld: op 9 april 1943 werden zij met hun ouders naar Kamp Vught getransporteerd. Vanuit Vught werden zij op 7 juni 1943 eerst naar Westerbork om een dag later, 8 juni 1943, naar Sobibor te worden vervoerd. Het 46 wagons tellende transport kreeg de bijnaam 'Kindertransport' omdat het onder de 3.017 gedeporteerden liefst 1.145 kinderen telde. Alle 3.017 personen werden direct na aankomst op 11 juni 1943 in Sobibor vermoord. Ook de zusjes Betty en Ida (Daatje) Frank uit Echteld en Jaap Cohen uit Wadenoijen (nu Tiel) zaten in dit transport.

Website Ter Navoring Tiel

Regelmatige bezoekers aan onze website, alsook de ontvangers van nieuws vanuit onze stichting, is het wellicht al opgevallen: het was de afgelopen periode 'zwaar tobben geblazen'. Door het inschakelen van een nieuwe websitebouwer hopen wij dat alle (ook mail-)problemen binnenkort tot het verleden behoren! Tot de website en de mail weer 'op orde' zijn verzoeken wij u alle correspondentie via het privémailadres van onze secretaris te laten lopen:

info@schaafadvies.nl.

Onze verontschuldigen voor het eventuele ongemak!

Overzicht Activiteiten 2018

- Woensdag 13 juni 10 – 12 uur Klusochtend
- Woensdag 11 juli 10 – 12 uur Klusochtend
- Woensdag 8 augustus 10 – 12 uur Klusochtend
- Zaterdag 25 augustus 10 – 16 uur **KLUSDAG**
- Woensdag 5 september 10 – 12 uur EXTRA klusochtend
- Donderdag 6 september 13 – 18 uur **Symposium**
- Zondag 9 september 12 – 17 uur **OPEN MONUMENTENDAG**
- Woensdag 19 september 10 – 12 uur EXTRA Klusochtend
- Zaterdag 22 september 11 – 16 uur **BURENDAG**
- Woensdag 10 oktober 10 – 12 uur Klusochtend
- Vrijdag 2 november 19 uur **Ter Nagedachtenis**

Uitwisseling, bezoeken en in de publiciteit

Het uitwisselen van ervaringen betreffende het beheer en onderhoud van historische begraafplaatsen is van groot belang om dit (kwetsbare en vaak onbeschermd) funerair erfgoed voor het nageslacht te behouden. Ook uit het winnen van De Gouden Terebinth 2018 blijkt dat de door onze stichting gehanteerde werkwijze, 'door vrijwilligers mits verantwoord versus door professionals wanneer de aard van het werk dat vereist' zijn vruchten afwerpt. Enerzijds mogen 'onze' begraafplaatsen zich verheugen in een toenemende belangstelling, niet alleen individueel maar ook groepsgewijs maar anderzijds kunnen wij ook leren van ervaringen elders.

Herfst 2017 bracht het bestuur een werkbezoek aan Sint Barbara in Utrecht en zo bracht een afvaardiging van onze stichting een 'contrabezoek' op dinsdag 27 maart 2018 aan De Nieuwe Ooster en het zich daar bevindende Museum 'Tot

Zover' in Amsterdam. Er werden tal van ervaringen uitgewisseld, ook omdat het management van De Nieuwe Ooster zich afvraagt of het 'Ter Navolging Tiel-model' waarbij de samenwerking tussen vrijwilligers en professionals leidt tot een synergie-effect, wellicht ook mogelijk zou zijn in Amsterdam. Maar ook de individuele bestuursleden en vrijwilligers van onze stichting proberen door het brengen van een bezoek aan historische begraafplaatsen kennis te vergaderen die dan weer gebruikt kan worden.

De volgende bezoeken aan Ter Navolging en / of de Joodse Begraafplaats stonden / staan voor de eerstkomende maanden op de agenda:

• Maandag 14 mei	Basisschool Groep 8 De Dagobert
• Dinsdag 15 mei	Lionsclub Culemborg - Neerijnen
• Dinsdag 5 juni	Basisschool Groep 8 Stephanusschool
• Vrijdag 20 juli	St. Oude Begraafplaatsen Deventer

Daarnaast werd ruim aandacht aan de activiteiten van de stichting besteed in onder andere De Gelderlander, De Zakengids, De Stad Tiel, het blad van de stichting Terebinth, het Vakblad Uitvaart, het NIW en De Tielenaar (website met veel historisch en actueel nieuws over Tiel).

Donaties van harte welkom

Onze activiteiten, waarbij het herstel van grafmonumenten en het onderhoud van het monumentale groen kosten geld, veel geld. Onze stichting ontvangt geen (gemeentelijke of provinciale, laat staan rijks-) subsidie maar moet haar activiteiten bekostigen vanuit ontvangen donaties, deelopbrengsten van verkoop van grafrechten op Ter Navolging, een doelbijdrage vanuit de gemeente Tiel voor het onderhoud van het groen terwijl het herstel van de buitenkant van het metaheirhuisje en de muur voor rekening van de gemeente Tiel kwam. De grondige renovatie van het interieur van het Metaheirhuisje en het herstel van zich daarin bevindende objecten was alleen maar mogelijk dankzij een bijdrage vanuit NL DOET (van het Oranjefonds), 'doel-donaties' van particulieren en genereuze bijdragen in natura en menskracht van onder andere 'Aanpak', 'Van Luijn Natuursteen' en 'De Steen'.

Invoering AVG

Zoals wellicht bekend treedt per 25 mei a.s. de nieuwe privacywetgeving in werking. Momenteel wordt (ook) binnen onze stichting alles in het werk gesteld aan deze wet te voldoen.

Vooruitlopend daarop het volgende:

Indien u géén prijs (meer) stelt op het ontvangen van deze Nieuwsbrief verzoeken wij u dit z.s.m. te laten weten, door afmelding via;

- de website www.ternavolgingtiel.nl (vul uw gegevens in en kies unsubscribe)

- de unsubscribe optie onder aan deze nieuwsbrief

Uw gegevens worden dan gelijk uit onze bestanden verwijderd.